

N.F.S. Grundtvig [Anmeldelse af] “Psalmer og aandelige Sange af **Thomas Kingo**, samlede og udgivne af **P.A. Fenger**”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.7, november 2015

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1828 (SJ: 470)

Teksten er etableret af Else Riisager

Punktkommentarer, indledning og tekstredigering er skrevet af Else Riisager, redigeret af Klaus Nielsen og Vanja Thaulow

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. et theol. Erik A. Nielsen

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

[A:1]

Psalmer og aandelige Sange af **Thomas Kingo**, samlede og udgivne af **P. A. Fenger**,

Præst. Kjøbenhavn 1827.

Maa trykkes.

I Kjøbenhavns Politieret den 24de Februar 1828.

P. Eberlin.

Hændelseviis stødte jeg forleden, i en tydsk Journal fra Halvfemtserne, paa et Brev fra *Christianshavn*, hvor der klages over, at Udsigterne for Oplysningen herinde var kun mørke, men sattes dog godt Haab til Virkningerne af den *ny Psalmebog*, som da var paa Stablen, og af den *ny Lærebog*, som, efter Brev-Skriverens Forsikkring, just dengang havde circuleret mellem Hoved-Stadens

Præster, og derved undergaaet en mærkelig Kalfatring! Hvorvidt dette Bidrag til Lærebogens *Naturhistorie* er paalideligt, veed jeg ikke, skjøndt baade Haanden, hvorfra det upaatvivlelig er kommet, og Bogens mange Synderligheder tale derfor; men hine Ytringer slog mig, fordi de to fornævnte Bøger, skjøndt det visselig var langt fra Udgiverens Tanker, |A:2sikkert have bidraget til hvad man dengang kaldte *Oplysningens Fremme*, og det maaskee mere end alle de rationalistiske og antichristelige Bøger og Blade, som vare derpaa stiled! Da Udgiverens christelige Tænke-Maade baade var alle bekjendt, og er i Bøgerne umiskjendelig, tænker jeg naturligviis ikke saa meget paa deres egenlige Virkning, der desuden kun var saare svag, som paa det store Vanheld for de Christeligsindede af Almuen, at skulle skifte Lærebog og Psalmebog under de alleruheldigste Omstændigheder. Hvad man nemlig siger om gamle Folk, at, naar de flytte, leve de sjelden længe, det gjælder i aandelig Forstand langt vissere end i legemlig, og kan med Rette anvendes paa det religiøse Folkeliv, thi naar det er blevet svagt og lunkent, da er en Forandring af Element og Næringsmidler den visse Død! Jeg tør troe, i denne Henseende, som christelig Historiker, at være temmelig upartisk; thi i mine Øine var Døden uundgaaelig, og de vaagne ei, som døe af Tæring, hvad derimod lettelig hændes saavel de Forfrosne, som de Drukne, saa jeg tvivler ingenlunde paa, at jo Frostene i den ene Bog, og Fugtigheden i den Anden, var Naademidler i Hans Haand, der slet ikke vil os ilde, fordi Han stundom lader Vandet gaae over vort Hoved, giver os Iis til Mundbidd, og overstrøer os med Rimfrost som Aske! Saameget sikkrere er jeg her paa Dette, som de tilsyneladende saa ulykkelige Gaver rakdes Menigheden gjennem en Biskops Haand, der vel sørgede mere over Christendommens Aftagelse, end alle de øvrige lærde Theologer i Christenheden, ved dette Aarhundredes Begyndelse; thi naar saadanne Mænd bekæmpe hvad de elske, fremme hvad de netop vilde hemme, og fordærve hvad de tænke at forbedre, da er det Herren som forblinder dem, fordi Hans Tanker og Veie ere høit over deres, som Himlen over Jorden, og fordi, som vi see paa Lazarus, en Sygdom gjerne kan være |A:3dødelig, uden derfor at være til Døden, da den tvertimod kan tjene til, at Livet opstaaer fornyet af Graven, og forherliger Ham, paa hvis Ord det skeer! Jeg har desuden aldrig været blind, og er det nu mindre end nogensinde, for Brøstene, saavel ved den Kingoske Psalmebog, som især ved den Pontoppidanske Forklaring, (som man fuld bagvendt nu paa Ny har indført i Norge) men om jeg endog ansaae dem for daarligere end deres Afløsere, hvad dog er mig aldeles umueligt, maatte jeg alligevel finde dem ligesaa skikkede til at forsinke, som de nye Bøger til at fremskynde den sørgelige Kirkekrise, hvori vor Almue nu overalt, hvor man mistede de gamle Trøstere, befinder sig! Hvor meget man nemlig end i det forbigangne Tidsrum talde

om Skriftens almindelige Læsning, saa er det dog vist, at ved Begyndelsen af det attende Aarhundrede, kunde neppe Hælvten af Almuen, i det Mindste paa Øerne, ret kjende Bogstaver, og blandt dem, der kunde det, mægtede vist ikke en Tiendedeel at læse redt i Bibelen, og af denne Tiendepart søgte vist neppe Hundredeparten sin Oplysning og Opbyggelse deri, ligesom da ogsaa vi Landsby-Præstebørn veed det godt, fra de intet mindre end bibelskye Fædre, at de enkelte bibelfaste Bønder vare sjelden enten synderlig fromme eller trofaste! Almuens Christendom var da saare lidet boglig, thi selv de, der kunde læse, betragtede Læsningen meest som et Hoveri, og som et Hovedbrudd, hvoraf det tit undrede dem, at Præstens Pande ei var sprukket, og de der havde nogen Christendom, bar den da gjerne hos sig i hvad de havde hørt af de Gamles Mund, og hvad der af Præstens Prædiken faldt dem paa Sinde! Saa maa det i Grunden altid være, naar Christendommen skal være levende, og er selv det Menneskelige tungt at bære, naar det er dødt, da maa det Guddommelige i denne Tilstand sagtens være Børn og Bønder for svært; men da dog alle Mennesker har [1A:4](#)Hoved fordi de skal bruge det, og Bibelen vist aldrig var blevet skrevet, hvis ikke Børn og Bønder skulde lære at læse, thi for de Lærde lønner det sig ikke for os, end sige for Gud at gjøre Bøger; saa maatte ogsaa den Tid komme, da Bønderbørn skulde smage Skolestøv, men det var en drøi Kost, der trængde høilig til at forsødes af Modersmælken, og hvad der under disse Omstændigheder hemmede den levende Forplantelse af Mødrenes Christendom, og gjorde Disse lede ved Bøgerne, det gav Fædrenetroen sit Banesaar, hvis ikke Præster og Skoleholdere kunde og vilde træde de Unge i Moders Sted! Det Sidste skedte virkelig for en Deel, da Børnene begyndte at gaae til Læsning, og da Forklaringerne, som dog kun fordredes af de gode Hoveder, fulgde Gangen i den kjære, velsignede Catechismus, som de Gamle sædvanlig kunde, selv naar alt Andet var glemmt, tegnede det slet ikke ilde med Læsningen, som mangen Moder og Bedstemoder tog sig ivrig af, og mangen Præst benyttede til levende Christendoms Oplysning og Udbredelse. Men, det attende Aarhundrede var hos alle Stænder Aandens Skjærsild, og ved dets Slutning kom paa een Gang unge Præster, som ikke kjendte Joseph, en ny Lærebog, som ikke fulgde Luthers Catechismus, og en ny Psalmebog, som brugde hverken det danske eller det bibelske Modersmaal, og nu var Døden uundgaaelig, naar ikke Almuen havde Kraft og Fyrighed Nok til at holde hardt ved de gamle Psalmer, som Loven tillod dem, og til at forplante deres egen Christendom ved Siden ad Skolens, trods Dennes Indsigelser! At Sligt kunde findes i Norden, det mærkede man alt i Jylland, og det saae man i Norge, men kunde umuelig faae at see paa Øerne, og allermindst i Sælland, hvor der dog udentvivelig var den meste levende Christendom at begrave og begræde! Her, hvor de Gamle endnu

hulke, naar de høre Kingos Høitids-**A:5**Psalmer, her, hvor den ny Psalmebog indførdes hovedkulds, medens Faa havde den, Færre forstod dens Sprog, og tit end ikke Degnen kunde synge taalelig i den, her endelig, hvor Kvinden har det bedste Hoved, og Manden det blødeste Hjerte, her er det aabenbar langt mere den ny Psalmebog og den ny Lærebog, end den ny Prædiken, der har tømt Kirkerne, og foranlediget en Slægt, hvis Ligegyldighed for alt Aandeligt, og hvis øieblikkelige Glemsel af det Gudelige, de nødes til at nemme, er saa mageløs, at man vel selv maa have været Landsbypræst i Sælland for at troe det!

Under saadanne Omstændigheder kan man, selv med beroligende Tro paa Hans ligesaa vise som faderlige Styrelse, Hvis Raad er alle urandsagelige, og med det deraf udspringende gode Haab, dog ikke undertrykke Sukket over hvad der svandt for vore Øine, og hvad der trætter dem, men hvor naturlig end derved det Ønske oprinder, at maatte prøve, om ikke maaskee endnu de gamle Bøger, i Forbund med de ældste Mænd og Kvinder, kunde overstemme og overvinde de Midaldrende, indtage og gjenføde de Smaa, saa lærer dog Historien, det er forgjæves, da selv den virkelige Begeistring for Tilbagekaldelsen af forbigangne Støvsikkertelser, dog kun har sin Livsrod i Begeistring for Aanden deri, saa man ønsker Skikkelsen tilbage, ei fordi man ynder den i sig selv, men kun fordi man nødvendig forestiller sig Aanden under den eneste Skikkelse, man saae den i, og fortryder da bitterlig sit Ønske, naar man opdager, hvad man forud burde vidst, at Støvsikkertelsen af hedenfarne Tider, som af hedengangne Folk, er kun en Skygge, som Aanden vel kan svæve over med Ossianske Klagetoner, men ei oplive og besjæle! Dette er en Sandhed, som lettelig miskjendes af de Ædleste, fornemmelig i vore Dage, da man med Troldefryd har misbrugt den til at trodse alt Stort i Aan**A:6**den, og alt Elskeligt for Hjertedybet, som om ogsaa Det var evig forsvundet af Jorden; men netop i en saadan Tid gjælder det om, at skjelne Det i Christendommens Skikkelse, der trodser alle Naturlove, fordi det er Overnaturligt, og er ikke bundet til Tidsrum, fordi Det ikke er et Tidsfoster, men et Guds Under, at skjelne Det fra hvad der er timeligt, som det Stykke af den store Gjerning, til hvis Tjeneste det var beredt! Ligesom vi da, i det Smaa og Øiensynlige, vide vel at gjøre Forskjel mellem den grundmurede Kirke, der kan staae, som vi sige, til Verdens Ende, og dens nærværende Præst og Degn, og Menighed, som maaskee vel kan blive gamle, men ældes dog og døe, saaledes skal vi ogsaa, i det Store og Aandelige, altid skjelne mellem Christi Kirke, som staaer uforanderlig med Herren, med Aanden, med Troen og Daaben, med Brødet og Kalken, og med den store Billedbog, hvori alle Tider og Evigheden speiler sig, skjelne vel mellem denne Kirke i sig selv, hvis Skikkelse aldrig forsvinder, og behøver derfor aldrig at tilbagekaldes som en Skygge, mellem den,

og det særegne Kirkeforhold, Fædrene have taget med sig i Graven. At ville opmane dette Forhold, er unyttigt, fordi Herrens Rige er ikke af denne Verden, hvori det Haandgribelige, men af Hin, hvori det Aandelige udgjør det Reelle, og det er tillige skadeligt, fordi vi da, over Skyggelegen, glemme vort Dagværk: at sætte os i et nyt, levende Forhold til Christi uforanderlige Kirke, som bliver aldrig gold, aldrig ufrugtbar, men føder og opammer Kuld paa Kuld til Dagenes Ende, efter den almægtige Herres trøstefulde Ord: skulde Jeg, som lader Andre føde, selv tillukkes!

Om jeg derfor stod i Middelpunkten af det statskirkelige Liv, som jeg staaer udenfor det, vilde jeg snarere afskaffe hvad der end er tilbage af en forsvundet Tids Skyggebilleder, end tilbagekalde Noget deraf; men, skal de Christne |A:7| ikke nødes til, uden Spørgsmaal om hvad det koster, at gaae ud af Statskirkerne, da maa den almindelige Synsmaade, for Pligterne og Rettighederne i den, nødvendig forandres; thi ligesaa lidt som de Christne kan taale, at der røres ved det Uforanderlige i Kirken, ligesaa lidt kan de i Længden undvære Friheden til at gestalte det Omskiftelige efter deres eiendommelige Forhold, da man derimod nu sædvanlig betragter baade det Ene og det Andet som et Ceremonievæsen, og et Stykke af Underviisningsfaget, som den verdslige Øvrighed kan fastsætte, eller ændre og afskaffe, efter Behag!

Indseer man nu, hvad Historien høirøstet bevidner, at den *Christelige Kirke* slet ikke kan være *Stats-Kirke i den Betydning*, og under *de Vilkaar*, som en *hedensk Cultus*, da har Staten fornuftigviis kun Valget mellem aldeles at overlade de kirkelige Forhold, skarpt adskildte fra de *Borgerlige*, til Menneskene selv, eller at bygge Stats-Kirken paa den samme *uforanderlige Grund-Vold*, som Christi Kirke har, og i *Øvrigt* skjænke Kirke-Gjængerne al den Frihed, der kan bestaae, vel ikke med schematisk *Ensformighed*, men dog med borgerlig Orden og virkeligt Tilsyn. Det Sidste valgde man i *Luthers Dage* hos os, i det man grundede Stats-Kirken paa Luthers lille Catechismus, som i fuldt Omfang, og klar Korthed, betegner det *Uforanderlige* i Christi Kirke, medens man i *Øvrigt* stræbde, saa godt som mueligt, at forene den evangeliske Frihed med en ordentlig, ei alt for broget, Indretning, og, efter Tidens Vilkaar, kunde Man neppe gjort noget Bedre; men det var dog, som Reformationen i det Hele, kun et Palliativ, der maatte have sørgelige Følger, naar det betragtedes som en Radikal-Kur, hvorved Christi Kirke var kommet i Juristernes og Theologernes Hænder! Herved er det nemlig skedt, at der nu i *Grunden* hersker |A:8| den størst muelige *Regelløshed*, medens *Overfladen* næsten uden al Undtagelse fremviser den strængeste schematiske *Ensformighed*, hvad umuelig kan holde Stand, hvis der er *mindste væsenlig* Forskjel mellem *Christendom* og *Hedenskab*, og der er saa vist en stor og kjendelig Forskjel, som *Kirke-*

Historiens Vidnesbyrd ei i mindste Maade svækkes ved Juristers og Theologers modsatte Hypotheser, eller saa vist som *Luthers Catechismus* og *Ovids Metamorphoses* umuelig paa een Gang kan være en ærlig *Mands Troes-Bekjendelse!* Nu at vende tilbage til Mæglingen mellem Frihed og Nødvendighed, som den fandt Sted i det sextende Aarhundrede, var daarligt, da vi kun kan opmane *Skyggen* af et udløbet Tids-Rum, ei opvække det af Døde, men noget *Lignende* lod der sig vist, i det Mindste hos os, med Held udføre, naar Man, ved at give en *kirkelig* uindskrænket, *borgerlig* velordnet, Religions-Frihed, afvæbnede al Klage over *Samvittigheds-Tvang*, og derpaa indrettede Stats-Kirken saa liberalt, at Ingen, som antog den *Christelige Kirkes*, i *Luthers Catechismus* betegnede *Grundsætninger*, kunde finde sig synderlig indskrænket eller besværet i Stats-Kirken! Herved vandt nemlig Staten alle Religions-Frihedens Fordele, uden at være synderlig udsat for de Uleiligheder, Administrationen kan have af dens hyppige og stærke Benyttelse; thi Historien er Borgen for, at baade Christne og U-Christne *kun i Nødsfald* adskille sig fra Stats-Kirken, men at hvem der snarest gjør det, og mægter at gjøre det med forbausende Aands-Kraft, *det er de Christne!*

Den Liberalitet som Staten, i saa Fald, maatte, og kunde, ei blot uskadt, men til sin egen store Fordeel, indføre i sin Kirke, vilde deels umiddelbar gjælde hvert enkelt Medlem, og deels *Lære-Standen*, vel ikke alene, men dog nærmest. Det maatte saaledes være alle Stats-Kirkens **A:9** Medlemmer, ikke blot som hos os i Hovedstaden, tilladt at *communicere* og *lade confirmere* hos *hvilken af Stats-Kirkens* Præster, de lystede, men ogsaa at lade deres Børn *døbe* hos hvilkensomhelst af dem, og at raade uindskrænket for deres *religiøse* Underviisning, naar de kun, i en vis Alder, kunde gjøre Rede for de i *Luthers Catechismus* betegnede kirkelige *Grundsætninger*. Under disse Omstændigheder vilde neppe hundrede Læg-Mænd i et Aarhundrede forlade Stats-Kirken, og med denne Frihed lod al ønskelig Orden sig nemt forbinde, da Enhver ligefuldt kunde forpligtes til, at *anmelde* Alt for vedkommende Sogne-Præst, og, gjordes det behov, var et Par nye Bestemmelser i Sogne-Præsternes Sportel-Reglement jo vore Dages mindste Konst. Dette Værn mod Sogne-Præsternes Pave-Nykker vilde baade være langt sikkrere end den tydske Udvei: at lade Menigheden have Valg-Ret, og rimer sig langt bedre med en ordentlig Statsforfatning, thi saa naturligt det er, at lade hvert Menneske selv vælge sin Sjælesørger, saa urimeligt er det at lade enten Bønder eller Borgere vælge *Statens Embedsmænd*, der ei skal være deres Redskaber men deres Ledere! Naar saaledes det *kirkelige Stavns-Baand* var løst, da raadte Sogne-Præsternes egen Ære og Fordeel dem til i Kirken at læmpe sig efter Menigheden, og Staten kunde da uden al Fare ogsaa skjænke dem nogle Friheder,

som de *Bedste* af dem enten slet ikke, eller dog kun med Suk, kan undvære, og som det ei stod i de Slettes Magt synderlig at misbruge, Frihed nemlig til at antage eller afvise Gjæster ved Herrens Bord, samt til at bruge hvilken *Psalme-Bog* i Kirken, og hvilke Bøger ved den *kirkelige Confirmation*, der hugede dem bedst, naar de kun anmeldte det for deres *Foresatte*, og indestod for Bøgenes Overeensstemmelse med de stats-kirkelige *Grundsætninger!* Sligt kan i vore Dage let synes Jurister et **A:10**ublu Forlangende, og er dog aabenbar det nøieste Kjøb, hvorfor nogen Stat kan faae en Kirke, som det er Umagen værdt at holde vedlige, hvorhos man ei maa glemme, at disse Friheder allerede enten ere lovmæssige, eller kan dog, uden Hinder, tages af Sogne-Præsterne efter Behag, skjøndt de staae i et skjærende Mis-Forhold med vor stats-kirkelige Stilling i det Hele. Friheden nemlig til at afvise dem fra Communionen, som aabenbar i Ord eller Gjæringer vanære Troen og de Helliges Samfund; denne Frihed, som ingen christelig Præst kan undvære, er vore Love saa langt fra at nægte ham, at de endog indskjærpe ham dens Udøvelse som en hellig Pligt; saa det er kun Sogne-Tvangen, og Alter-Gangens borgerlige Nødvendighed, der i vore Dage paa den besynderligste Maade forudsætte, at Præsten enten maa forsømme en af sine hellige, ved Loven indskjærpede Pligter, eller nedlægge sit Embede! Hvad *Psalme-Bøgerne* angaaer, da lade Anordningerne jo egenlig Præst og Menighed frit Valg mellem den Gamle og den Ny, og desuden har Præsten, netop hvor den Ny er indført, et frit *Psalme-Valg*, der næsten aldeles ophæver al Eenhed, da en Præst, ved at lade synge idel Psalmer om Guds Egenskaber, om Forsynet, og om Menneskets borgerlige Pligter, eller blot om en af Delene, lovmæssig kan tage Sang-Mælet fra den christelige Tro, undtagen i Indgangs-Psalmerne, der sædvanlig synges for de tomme Stole. Og see vi nu endelig paa Confirmations-Underviisningen, da kan man umuelig tænke sig den friere, end den for Øieblikket er, thi kan Præsten upaataalt, hvad unægtelig er Tilfældet, omtrent tage hvilket Løfte ham behager af de Unge, han efter Loven skulde bekræfte i deres *Daabs-Pagt*, saa var det jo dog urimeligt at tænke, *Lære-Bogen* bandt ham ved den private Underviisning, og desuden er det jo soleklart, at man over den allerchristeligste Bog kan **A:11**holde de allerchristeligste Forelæsninger, og ligeledes omvendt, saa *Bog-Eenhed* i *kirkelig* Henseende er det tommeste af alle Blænd-Værk; men derimod er Underviisningens og Confirmationens *Grund-Forskjellighed* en *virkelig Opløsning* af Kirke-Samfundet, som de der ikke bryde sig om noget Kirkeligt, sagtens kan tage sig let, men som, under den bestaaende *Sogne-Tvang*, let kan paalægge de Christne et Aag, deres Samvittighed ei tillader dem at bære!

Ophævede man altsaa Sogne-Tvangen, og Alter-Gangens *borgerlige* Nødvendighed, og adskildte man tillige den borgerlige

Confirmation fra den Kirkelige, saa hin blev en tvungen Sag, efter Skole-Indretningerne, og denne derimod en fri Sag paa begge Sider, kun med den nødvendige Indskrænkning, at Stats-Kirkens Ungdom skulde kjende sin *Daabs-Pagt*, og bekræftes *deri*, see, da kunde Ingen klage over Kirke-Tvang, og dog havde Staten ombyttet en tom Eensformighed og gruelig Uorden, med en stræng Orden, og den høiest *muelige* Grad af *virkelig Eenhed!* Vist nok kunde Staten *ønske*, at der, i det Mindste i hver Provinds, blandt dens *egne* Kirke-Gjængere, sædvanlig brugdes samme Forklaring, Bibel-Historie, og Psalme-Bog, og at der ikke skiftedes for tit, men naar Staten *udtrykte* dette *Ønske*, og anbefalede Bøger, som i det Hele svarede til Christendommens Krav, og Tidens Tarv, vilde Afgangen vel ogsaa bestandig kun blive Undtagelser, som kunde være Staten aldeles ligegyldige, og gives der desuden nogen Borgen for, at en indført Bog virkelig bruges *efter Forfatterens* Hensigt, da er det dog aabenbar kun dens *godvillige* Antagelse! Det er i vore Dage almindelig erkjendt, at *moralsk* kan selv den *almægtige* Gud *Intet* udrette *hos* os, *imod vor Villie*, og ingen verdslig Øvrighed kan derfor finde det ydmygende, **A:12** under sin *moralske* Virksomhed, at finde sig i samme Indskrænkning, som den Almægtige satte for sin, saa det maa nødvendig tilskrives en sælsom Øine-Forblindelse, naar ædle Stats-Mænd prøve paa en soleklar Umuelighed, og vække, ved Tvangs-Midler mod det Ubetvingelige, Misfornøielse hos de Bedste, og en Modstand hos Tusinde, af hvilke de Nihundrede sikkert vilde føie sig efter det blotte *Ønske!*

Disse Bemærkninger om Stats-Kirkens Brøst, og den læmpeligste Maade at afhjælpe dem paa, hænger vist nok ikke nødvendig sammen med Anmeldelsen af nærværende Bog, men fremkaldtes dog saa naturlig derved, at jeg umuelig kunde forsømme saa god en Leilighed til at minde om *Sandheder*, som hverken trænge til at opdages eller bevises, men som Tiden sikkert vil vise, trænge høilig til i Tide at erkjendes og anvendes, hvor der i Stilhed skal raades Bod paa den grændseløse, i alle Maader høist farlige Forvirring, Forvexlingen af Stat og Kirke under den sidste Omvæltning i Tanke-Verdenen har foraarsaget.

Ogsaa er det først fra dette Stade, jeg med nogen Klarhed kan udtrykke mine Tanker om de *Kingoske Psalmer*, og om den Samling af dem, vi her have for os.

For mange Aar siden udgav jeg en Bog, som det, uagtet alle dens Brøst, ret inderlig glæder mig at have skrevet, skjøndt man i Tydskland siger, den skal have gjort mig ilde berygtet, thi jeg gjorde *deri* danske Læsere opmærksomme paa mangen en forglemt eller dog miskjendt Sandhed, og blandt Andet, paa de velgjørende Følger af den mageløse Kjærlighedspagt, under et velærværdig, vellærdt Præsteskabs Mægling, mellem Konge og Folk, som frelste os fra den Forstening af forældede Former, som ellers overalt characteriserer

det syttende Aarhundrede! Maaskee har Udtrykket ogsaa her Noget af den, ingenlunde lutherske, men dog Lutherske Eensidighed, som, da den var levende i **A:13** mig, nødvendig maatte afpræge sig i alle mine levende Ytringer, men Kingos Psalmebog, Baggers Alterbog, og Danske Lov, vil dog vist aldrig med Føie findes det hæderlige historiske Skudsmaal uværdige, min lutherske Præst-Pen gav dem, thi uagtet baade min Lutherske og min danske Eensidighed har faaet sit Banesaar, og uagtet min historiske Kundskab i femten Aar over Bøgerne nødvendig er voxet endeel, kjender jeg dog ikke endnu i det syttendes Aarhundredes Literatur, end sige i Dets Statshistorie, Mage til Noget af disse tre Vidundere, som aldrig kan nedsættes saa dybt, man jo maa tilstaae, at selv det allermindste Mirakel paa en Tid, da der ellers slet ingen Mirakler skeer, er høilig at undres over! End ikke 1812, da jeg dog hver Søndag sukkede med min gamle Fader over den ny Psalmebog, og stræbde at trøste hans Sognefolk med den Gamle, end ikke da ønskede jeg den gamle Bog indført paa Ny, thi det tillod hverken mit historiske Blik, eller min poetiske Samvittighed, og man vil da vel neppe nu tiltroe mig et saa bagvendt Ønske; men det hverken kan eller vil jeg nægte, at skulde jeg, som Sognepræst, vælge mellem den gamle og den ny Psalmebog, da kunde jeg intet Øieblik betænke mig paa at vælge den Gamle, thi hvem vil ikke heller have skjæve Been end stive Knæ, og heller et frugtbart Viintræ med enkelte visne Grene, og endeel overflødige Blade, end en hardtad tom Frugtkurv, skjøndt meget ordenlig flettet! Tvertimod er Dette kun lidet sagt, thi, naar galt skulde være, valgde jeg dog tigange heller Hans Thomesens aandsfattige Psalmer, end Halvfemtsernes de Livløse, af den simple Grund, at selv yderlig Fattigdom er ingen Protest imod Berigelse, men det er Døden mod al Livsytring! Medens jeg derfor vel veed at skatte den danske Regjerings følgeværdige Liberalitet, som tillod de Menigheder, der var kjede ad den gamle Psalmebog, at **A:14** indføre den Ny, ja, medens jeg finder det aldeles i sin Orden, at Regjeringen anbefalede den Psalmebog, der syndes at huge en saa mageløs statskirkelig Biskop som *Balle* bedst, saa er den hovedkulds Ombytning af den danske Kirkes Psalmeherlighed med hvad der hverken kunde glimre eller gavne, dog alt for slaaende et Beviis paa, at i Danmarks Statskirke fristes Konge-Ønsket ei til at væbne sig med Konge-Loven, da det immer der vil gaae omtrent som Kongen ønsker, naar Føieligheden blot har Frihed til at vise sig!

Dog, jeg har saa ofte skrevet paa den ny Psalmebogs poetiske og kirkelige Skudsmaal, at Paaskriften vel snarere kan trænge til Forsvar, end til Gjentagelse; thi vel er for Øieblikket den ny Bogs Daarlighed hardtad almindelig indrømmet, men det kunde jo muelig mest være Følgen af Skudsmaalet, og af en forandret Smag i den poetiserende Læseverden, medens det ligefuldt blev Spørgsmaalet, om ikke baade Smagen og jeg gjorde Bogen Uret, i

det vi ikke betragtede den som Skyggen af en andægtig Menigheds Kirkesang, der kan være høist opbyggelig, fordi den ikke glimrer paa Papiret, eller fortryller Læseverdenen, men recenserede den, som en Urtekost og Blomsterkrands fra Poesiens bibelske Paradis, der kan være meget lystelige at see til, og høist behagelige for dannede Læsere, uden at der dog af dem udspringer den Herrens, Adams og Evas, Røst i Haven, som skal gjenlyde i den Christne Kirke, og levende udtrykke hele Menighedens Tro og Haab og Kjærlighed! Noget lignende er nemlig for kort siden bebreidet os af en nys hensovet Ædling, og det Samme var gamle *Balles* Mening, med hvem jeg ofte mundtlig har disputeret om den Psalme-Bog, der virkelig var hans Øiesteen, skjøndt hans Hjerte hængde ved *Kingos* Psalmer; men nu er det netop øiensynligt, at den ny Psalme-Bog først og fremmest er beregnet paa *Læsere* |A:15 af en vis Dannelse, og slet ikke paa en levende bevæget, sjungende Menighed af alle Stænder, og mest af Almuen, som unægtelig allevegne tæller baade de fleste og de bedste Kirke-Gjængere! Det kunde derfor være mueligt, hvad dog selv *Rahbek*, som var Psalme-Commissionens æsthetiske Consulent, aldrig har forlangt indrømmet af mig, at *Halvfemtsernes* Smag og Stil i Poesien var mesterlig, og dog vilde dette Værk deraf være lige uskicket til en *almindelig Kirke-Psalme-Bog*, da det nødvendig maa falde Almuen mørkt og dødt og kjedsommeligt, medens selv dets kyndige Velyndere maae sande, at de fleste Psalmer vinde mest ved at *læses sagte*, og at Endeel af dem, der bedst kan taale at læses høit, ja selv at synges fiirstemmig, dog slet ikke ere skikkede til at synges *eenstemmig* i en Landsby-Kirke! Der er, saaledes, naar *Cæsuren* beopagtes, et smukt Stavelse-Maal i alle de Psalmer, der gaae som: *Nu Jesus kan ei noget Herberg finde*, eller som: *Jesu! din søde Forening at smage*, og deriblandt er vakkre Stykker, men jeg veed nok, hvad det koster, at faae en Landsby-Ungdom til at læse dem taalelig op, og hvem vil lære en heel Menighed at synge, at fatte og at ynde dem! Ligeledes er de *Kingoske* Melodier: (vel at mærke, fra hans Sjunge-Chor, og ei fra Kirke-Psalmebogen) *Rind nu op i Jesu Navn*, og *Far verden, far vel*, unægtelig smukke, men jeg har hørt dem synges bedrøvelig i Hovedstadens Kirker, og skjøndt de kan synges godt i en enkelt Landsby-Kirke, hvor Forsangeren er musikalsk og øver Ungdommen flittig i Skolen, saa gjør een Svale dog ingen Sommer, ei heller gjør selv den smukkeste Udførelse vanskelige Melodier og konstige Stavelse-Maal skikkede til almindeligt Kirke-Brug, da den christne Menighed ikke synger for at opføre en Cantate til Applaus fra et Galleri, men for naturligt at tilegne sig et fælles, simpelt, levende |A:16 og rørende Udtryk af Herrens Forjættelser, Aandens Trøst, og Guds Børns Hjerte-Lag!

Jeg seer gjerne, man indvender, at en Psalme-Bog kunde være meget god, fordi *Endeel* af Psalmerne enten kun var til Privat-Brug,

eller forudsatte dog, for at falde Menigheden lette og naturlige, en meer end almindelig Dannelse; thi, uagtet *Intet* i Grunden hos *Christne* er *kirkeligt*, uden hvad der *kan være* Troende af alle Stænder lige levende og glædeligt, saa bør der dog vist i en *Stats-Kirke* tages Hensyn paa den forskjellige Smag og Dannelse, men det kan neppe skee hensigtsmæssig, uden ved at taale forskjellige Psalme-Bøger, da den *Sang-Bog*, der skulde være efter Alles Hoved, alt Andet fraregnet, nok maatte blive baade for tyk og for dyr, at bebyrde alle Kirke-Gjængere med. Naar man imidlertid lagde nogen Vægt paa, at Menighederne sang deres *forskjellige Psalmer* af een og *samme Bog*, da maatte man nødvendig have lagt an paa deri at samle det Fortrinligste i sit Slags af de forskjelligste Sangskoler i Christenheden, eller dog af ældre og yngre Psalmebøger i den danske Statskirke; men Dette er i vor nyeste Psalmebog saa aldeles forsømt, at hvad der ikke er støbt i Halvfemtsernes Form, er dog omstøbt deri, saa det Hele er i een Smag, om hvis Beskaffenhed man kan være meget uenig, men om hvis *Ualmindelighed blandt Christne, og Misforhold til Almuens*, der mellem Kyndige umuelig kan være mere end een Stemme! Hvorledes nu Halvfemtsernes Psalme-Smag forholder sig til Kingos, det er vel mest bekjendt, og vil, ved nærværende Optryk af hans Psalmer, end mere vorde det, da man med et halvt Øie kan see, at alt det Udmærkede hos ham er enten aldeles udeladt, eller paa det Forskrækkeligste udvandet, men det kan dog aldrig skade at anføre et Par slaaende Exempler.

A:17 Blandt alle Kingos historiske Psalmer, som udgjøre over en Trediedel af den ny Samling, (S. 24—206) og udgør en Danmark aldeles eiendommelig Kirke-Messiade, der, med alle sine svage Steder, dog ei blot vil ihukømmes, men glæde og oplive danske Christne, naar Klopstocks dødfødte Skole-Messiade har været længe glemt hos de Tydske; blandt alle disse, selv efter uchristelige Æsthetikeres Dom, for en stor Deel mageløs deilige Psalmer, findes, saavidt jeg har kunnet opdage, i den ny Bog kun Spor af Tvende, nemlig af Langfredags-Psalmen: *Gak under Jesu Kors at staae*, og af Paaske-Psalmen: *Som den gyldne Soel frembryder*, og det vilde dog vist i en almindelig Kirke-Psalmebog være indtil Ubegribelighed uforsvarligt, om ogsaa disse to Kingoske Psalmer var enten ordret optrykte, eller, hvad de maaskee begge kunde taale, hensigtsmæssig forkortede og vaersomt afpuksede; men nu har man desuden begravet den Ene og halshugget den Anden, hvad dog, baade efter Kirkens og Poesiens Dom, var baade Synd og Skam! Naar saaledes *Kingo* begynder:

Gak under Jesu Kors at staae,
 O kjære Sjæl, og med Attraa
 Kys Jesu Læber, og giv Agt
 Paa hvad han har til Afskeed sagt,

da vilde det være baade bibelsk og poetisk rigtig, at sætte *Fødder*

istedenfor *Læber*, men hele *Synet* forsvinder, unægtelig i Omskrivningen:

O, lader os til Korset gaae,
For Trøst af Jesu Mund at faae,
Hvert Ord han sagde, trænger ind
Med Lys og Kraft i helligt Sind!

|A:18|Og naar Kingo slutter:

Derefter Jesus gav et Raab
Alt fuldt af Livets store Haab,
Han sagde: Fader, i din Haand
Befaler jeg min Sjæl og Aand!

Det Ord, det Ord sig trænger ind
Udi mit Hjerter, Sjæl og Sind,
Gid det og blive sidst det Ord,
Jeg tale skal paa denne Jord!

da kan jeg godt tænke mig smaa Forbedringer ved Bindingsværket, men jeg kan slet ikke begribe, hvor man kan nænne at aflive Tanken saalunde:

Dit sidste Suk var salig Fred,
Du bøiede dit Hoved ned,
Og fuld af Tillid du din Aand
Befalede i Faderhaand!

O, giv mig, at jeg lever saa,
At jeg i Fred hensove maa,
Og trøstig i min Faders Haand
Befale kan min frelste Aand!

See, det kalder jeg med Flid at forvandle Viin til Vand, hvad visselig er ingen Konst, end sige et Mirakel, men jeg skulde dog ikke sagt, man havde begravet denne Psalme, som man jo dog paa en Maade stræbde at gjøre udødelig, hvis man ikke midt i den havde havt det ulykkelige Indfald at straffe Herren, fordi Han sagde: min Gud, min Gud, hvi haver Du forladt mig! men da her virkelig staaer skrevet:

Dog, Gud, din *Gud dig ei forlod,*
Der paa grundfæster jeg mit Mod:
|A:19|Ei heller jeg forlades skal
End ei i Dødens skumle Dal,

saa er den jo kirkelig begravet, da ingen christelig Præst, som læser ordenlig, kan lade den synge saaledes i Kirken.

Med Paaske-Psalmen er, som sagt, gjort kort Proces, og den kunde virkelig, efter mine Tanker, taalt at miste Noget, men det var dog visselig ikke det deilige Slutnings-Vers:

Tak for al din Fødsels Glæde!
Tak for dit det Guddoms-Ord!
Tak for Daabens hellig Væde!
Tak for Naaden paa dit Bord!
Tak for Dødens bittre Vee!
Tak for din Opstandelse!

Tak for Himlen, Du har inde!
Der skal jeg Dig see og finde!

Thi endog kyndige Uchristne vil uidentvill finde, at selv med Smaafeilene, som det var ingen Sag at rette, maa denne lille bibelske Kjærne nødvendig være sød i alle Christnes Mund, til Kirkens Ende! Dog det er ikke gaaet Hovedet, skjøndt det beholdtes, bedre end Hjertet, som forsmaaedes, hvad da ogsaa er en naturlig Følge af deres Skilsmisse! Kingo kvæder nemlig saa:

Som den gyldne Soel frembryder,
Gjennem den kulsorte Sky,
Og sin Straale-Glands udskyder,
Saa at Mørk og Mulm maa flye,
Saa min Jesus af sin Grav,
Og det dybe Dødsens Hav,
Opstod ærefuld af Døde,
Imod Paaske Morgenrøde!

A:20 Tak, o store Seierherre!
Tak, o Livsens Himmelhelt!
Som ei Døden kund' indspærre
I det helyedmørke Telt!
Tak, fordi at op Du stod,
Og fik Døden under Fod!
Ingen Tunge kan den Glæde
Med tilbørlig Lov udkvæde!

Synd og Død, og alle Pile,
Som at Satan skyde kan,
Ligge brudte ved din Hvile,
Udi Gravens mørke Land,
Der begrov Du dem, og gav
Mig en sikker Trøstestav,
At ved din Opreisnings Ære,
Jeg skal Seierpalmer bære!

Men see! deristeden læse vi nu:

- 1 See, den gyldne Soel frembryder
Gjennem Uveirs mørke Sky,
Hele Jordens Kreds sig fryder,
Haabet straalere frem paa ny,
Saa gik Jesus af sin Grav
Og os Lys og Glæde gav;
Lov og Priis og evig Ære
Jesus, den Opstandne, være!
- 2 Tak, Du store Seiervinder,
At Du Gravens Fængsel brød!
Jeg hos dig min Tilflugt finder,
Finder Trøst og Haab i Nød!
Intet, Intet skrækker mig
Naar jeg troer og lyder dig,
A:21 Du som knuste Dødens Lænker,
Evig Salighed mig skjænker!
- 3 Nu mig Døden ei forskrækker,
Jeg frimodig hilser den;
Jesus! Du mit Støv opvækker,
Af min Grav til Liv igjen,
Kun min Kummer og min Kval
Der jeg efterlade skal,
Jesus opstod fra de Døde,
Idel Fryd jeg seer imøde!

See! der har vi det Hele i den ny Form, og dersom nu ikke disse Paralleler burde staae i Rahbeks Læsebog, til et talende Exempel

paa Forskjellen imellem at udmale Billeder og at udtvære Tanker, da forstaaer jeg mig slet ikke paa Poesie, og vel er nu det Sidste Tilfældet med alle Sællands Bønder, men jeg vover dog, de Christelige føle Forskjellen, skjøndt de ei kan sige, hvori den bestaaer! ¹

Vilde man nu sige: velan! Halvfemtsernes Begreb om Billedsprog, bibelhistorisk Sang, og Almuens Forhold til begge Dele, var ligesaa skjævt som spidsborgerligt, men det Hjertelige havde man dog vist megen Sands for, da har vi ogsaa ved begge disse Psalmer seet en mærkelig Mangel paa denne Sands, og hvad enten vi paa Barnehjertets Vegne spørge om de Gammel-Danske Psalmer, der vel ikke var af Kingo, men staae dog endnu, for en Deel, i yndig Blyhed, hvor han skinner, eller vi, halv paa Sammes, halv paa Mands-Hjertets Vegne, spørge om de Lutherske Psalmer, eller paa Kvinde-Hjertets Vegne, om de |A:22|Brorsonske, da faae vi omtrent samme Svar, som da vi, paa Bibelaandens og Ridderhjertets Vegne, spurgde om de Kingoske, enten: heraf er slet ingen Spor, eller: Gud bedre os! hvor det seer ud! Da de fleste Lutherske Psalmer har været daarlig fordanskede, vil jeg kun anmærke, at der i vor ny Psalmebog end ei findes Spor af den i det Hele kirkelig godt oversatte, deilige Barnesang om Julen: *Fra Himmelen høit komme vi nu her*, og at Luthers mageløse Krigssang for Christi Kirke *mod Helvedes Porte: Vor Gud han er saa fast en Borg*, er blevet til en ligesaa ubetydelig som uskyldig Hverdags-Vise for skikkelige Folk, der gaae i Mørke, og slaaes i Blinde med Syndens Lyst! Naar man for Resten seer, at *Djævelen* dog trodsedes i denne Psalme, som den stod i Prøvebindet, men stikles nu kun paa blandt *Mørkets frække Skarer*, da maa man virkelig tænke, den Ændring skedte, for ei at gjøre *Djævelen vreed*, thi, uagtet man tit i de gamle Psalmebøger med Grund kunde ønske lidt mindre om Helvede, og lidt meer om Himmerig, saa er det dog alt for latterligt at undsige *Djævelen* ved Daaben, som Kirkens og Christen-Livets farligste Fjende, og derpaa, under hele Kirkegangen, at lade, som han aldrig var til, og naar vi tie kvær om Ormen som aldrig døer, og Ilden som ingen udslukker, da er det *ikke Jesu Talebrug* vi efterligne! Det var derfor en velgrundet Indvending, der af Almuen tit blev gjort, at *Djævelen* slet ikke, og *Helvede* neppe, nævnedes i hele Bogen, thi saa nemt det end var de unge Præster at slaae den Ting hen i Spas, saa kunde man dog hverken med Rette forlange af Bønder, at de skulde kunne finde sig i den hovedkulds Overgang fra alt for meget til slet intet, ei heller lader det sig forene enten med vor Daabs-Pagt, eller med vor Bibel, eller med den christelige Erfaring gjennem alle Aarhundreder, at man kan ignorere Djævel |A:23|og Helvede, uden netop derved at have dem idelig paa Halsen, og være hardtad vaabenløs imod dem!

Herfra er Overgangen let til den Bemærkning, at hvad der allermindst maa fattes i en *Christelig* Kirke-Psalmebog, er

almeenfattelige og derhos hjertelige Psalmer, der udtrykke de Christnes særegne Tro og Haab, og derpaa finde vi ligesaa stor en Rigdom i vore ældste Psalmebøger, som forbausende Fattigdom i de Nyeste. Den Kingoske holder i denne Henseende Middelveien, da den vel fattes mangt et velsignet Nyn fra barnlige Hyrdelæber paa Marken og ved Krybben, men Man finder dog ogsaa, ved Siden ad den Kingoske Pragt, mangt et rørende Minde om, at Aanden holder Hævd over Herrens Ord: uden I blive som Børn, komme I ingenlunde ind i Himmeriges Rige, saa man vorder aldrig saa christelig stor paa Jorden, at man kan vrage Barne-Fingeren, hvormed der maa bankes paa Chorsdørren, naar den skal oplukkes. Ganske forgjæves lede vi imidlertid i den Ny Psalmebog om Spor af Psalmer, som disse: Christe! Du est den klare Dag, Christ stod op af Døde, Den lyse Dag forgangen er, Det er forvist paa Tiden snart; Enhver som troer og bliver døbt, Et Barn er født i Bethlehem, Fryd dig du Christi Brud! Gud Helligaand, i Tro os lær! Guds Søn er kommen af Himmelen ned; Herre Jesu Christ, min Frelser Du est; I Døden Jesus blunded; Jeg beder Dig, min Herre og Gud! Jeg raaber til Dig, o Herre Christ! Løft op dit Hoved al Christenhed! Min Sjæl og Aand, opmuntre Dig! Min Sjæl, vær lystig, glad og fro! Mit Barn, frygt den sande Gud! Naar jeg betænker den Tid og Stund; Nu velan, vær frisk til Mode! O, Gud vor Fader i Evighed! O Jesu, for din Pine; Om Himmeriges Rige saa ville vi tale; O søde Gud, din Kjærlighed; Vaager op, I Christne alle! Vil Kjendere sige, at næsten alle saadanne Psalmer **IA:24**kunde trænge til Bedring og Forkortelse, da har jeg Intet derimod, men at de heller maatte sees i al deres Skrøbelighed, end fattes uerstattede, paastaaer jeg trøstig, og vil man see, hvad der under Halvfemtsernes Fiil blev af en saadan christelig Hjerte-Psalme, da sammenligne man: Hvi skulde du dig klage, i den ny Bog, med: Hvi vil du dig saa klage; i den Gamle, og tie da med Halvfemtsernes Forstand paa Hjertelighed. Jeg vil kun herved anmærke, at naar en Christelig Bonde, som var vant til at synge:

Tro dog *din Frelser* vel!
Vær dog i hannem fro!
Han veed din Sag at vende
Til god og lykksom Ende,
Det skal du stadig tro!

nu skulde sige:

Gud Herren vil mit Vel,
Jeg er i Haabet fro,
Gud veed min Sag at vende
Til god og herlig Ende,
Det kan jeg stadig tro!

da behøvede vi ikke at lære ham, hvad han i Sangen havde tabt, thi det var aabenbar Frelseren, men hvad han til Gjengjæld havde vundet, skulde vi vist have ondt ved at gjøre ham begribeligt!

Om de Brorsonske Psalmer vil jeg fatte mig kort, da de, efter min Overbeviisning, næsten Alle ere langt mere skikkede til enkelte Christnes Privat-Andagt, end til Kirkebrug; men skjøndt man tydelig seer, at Ingen af vore ældre Sangere fandt saamegen Naade for Halvfemtsernes Øine, som Brorson, saa seer det dog maadeligt ud med Benyttelsen, hvad man vel alt tør slutte deraf, at hverken sporer man hans almindelig yndede Jule-Psalme: I denne søde Jule-Tid, som stod i den Guldbergske Psalmebog, ikke |A:25| heller har man havt bedre Forstand paa det Smukke i Psalmen: Op al den Ting som Gud har gjort! end at hvor *Brorson* sang:

Gik alle Konger frem i Rad,
I deres Magt og Vælde,
De mægted ei det mindste Blad
At sætte paa en Nelde;

Der satte Halvfemtserne:

Og kom end alle Kongerne
I deres Pragt og Vælde,
Ei mindste Stråa frembragde de,
Et Vink dem selv kan fælde!

Er da nu det Eiendommelige i vor nyeste Psalme-Bog ingenlunde almeen-christeligt, og er saavel Fortidens hjertelige som Dens aandrige Psalmer enten aldeles tilsidesatte eller fordærvede, saa vorder unægtelig Slutningen, at denne Samling nærmer sig langt mere Idealet for en daarlig end for en god Psalme-Bog, i den Christne Kirke; og det er tilvisse høist beklageligt for Menigheden, uagtet vi Boglærde bør være billige nok til at undskylde Samlerne med Tidsaanden, hvis Grille det var, i Henseende til alt Gudeligt, at efterstræbe et Ideal, der kunde takkes *fornuftige Folk*, enten de saa var Christne, Jøder, Tyrker eller Hedninger, hvoraf Følgen nødvendig maatte blive, at man frembragde Noget, der umuelig kunde takkes Andre, end dem der arbeidede paa Løsningen af samme fortvivlede Problem. En saadan Tids-Aand kan nu vist nok hverken opkomme eller bestaae, uden under en høi Grad af religieus Ligegyldighed, men at Mænd som *Balle* læmpede og tildeels rettede sig efter den, det kom aabenbar af, at de, under det indviklede statskirkelige Forhold, forvexlede Stat og Kirke, og er man nu kommet til den Indsigt, at de Christne ligesaalidt, naar de udjuble deres Haab og |A:26| udøse deres Hjerte, som naar de bekjende deres Tro, kan, uden Selv-Modsigelse, læmpe eller rette sig efter Troens Modstandere og Haabets Foragtere; da maae vi ønske, Man ogsaa maa komme til den Indsigt, at Idealet af en *Stats-Indretning* ganske rigtig er den, som maa takkes alle *fornuftige Folk*, af hvad Tro de end er, hvortil først og fremmest hører, at *Sjæle-Sorgen*, og det deraf udspringende *Kirke-Samfund*, faaer Lov til at være, hvad den unægtelig er, *deres egen Samvittigheds og Saligheds Sag!* Før det skeer, kan vi nu mindre end nogensinde enten faae en Kirke-

Psalme-Bog, der svarer til Menighedens Tarv, eller, i det Hele, en opbyggelig Guds-Tjeneste, hvortil dog visselig Staten trænger ligesaa høit for sit timelige Vel, som vi for vort Evige! Skeer derimod det, saa de, der ingen Lyst har til at være gammeldags Christne, faaer Lov til at være det bekjendt, og de der har Lysten, Lov til at følge den, uforstyrrede af dem, de vel i Verden, men umuelig i Kirken, kan være Venner med; da vil Dommene over vore Psalme-Bøger neppe blive synderlig forskjellige; thi naar Kirkerne adskille sig, bliver sikkerlig den nye Psalme-Bog liggende midt imellem dem, og skjøndt naturligviis de nymodens Christne vil vrage de gammeldags Psalmer, vil de dog udentvivel være ganske enige med os derom, at *naar* man har Tro og Haab tilfælleds med den gamle Kirke, maa man nødvendig ogsaa have stor Forkjærlighed for *de gamle Psalmer*, der *levende* udtrykke de Christnes deraf udspringende Tanker og Følelser; thi denne Forkjærlighed er ikke blot ligesaa naturlig, som Barne-Kjærligheden til hvad der har huget og glædet elskelige Forældre, men lader sig tillige hos os paa det Aller-Naturligste forsvare og forklare!

Hoved-Sagen ved en Kirke-Psalme-Bog er nemlig aabenbar den, at Psalmerne i det Hele kan tækkes, tiltale [A:27](#) og oplive *hele Menigheden*, som har Tro og Haab tilfælles, hvor forskjellig end i Øvrigt Tanke-Gangen og Dannelsen kan være, og saa naturligt det er, at vi i vor daglige Omgang knytte os til en snævrere Kreds, som vi have mest Lighed med, saa uforsvarligt er det af en Menigheds Bog-Lærde, om de, istedenfor kirkelig at sammensmelte med hele Menigheden, i de høie og dybe Grund-Toner, der udtrykke, hvad der for Gud gjør os Alle lige, tvertimod vil behandle Menigheden, som en Flok Stærer og Papegøier, der ei selv have Noget at udtale og udsjunge, men skal kun eftersnakke og efterkviddre hvad de Bog-Lærde have optænkt, og ønske at høre af alle Munde! Indsee vi nu denne simple Sandhed, der fordum var Hedninger saavel som Christne indlysende, og er ingenlunde blevet mindre klar, fordi vi glemde den, da har det ingen Nød, at vi skulde slaae Vrag paa de gamle Psalmer; thi hvilke og hvor store Mangler de end ellers maatte have, saa have de dog unægtelig det store Fortrin, langt bedre end de Nye at udtrykke det Christelige Fællesskab paa en vis *almindelig* Maade, der omtrent er alle kjær og klar, *i samme Grad*, som de levende har tilegnet sig *Troen* og *Haabet* i vort Samfund! At nu dette Fortrin ingenlunde udspringer af en større poetisk Klarhed og Mangfoldighed hos de gamle end hos de unge Kirke-Sangere, eller Christne Skjalde, men af deres Natur-Forskjellighed, det vilde ingen Udvikling behøve, dersom ikke det attende og nittende Aarhundredes største Digtere havde vendt Ryggen til Kirken, eller dog staaet uden for den. Nu derimod bør det anmærkes, at den *Selv-Stændighed* det, i Modsætning til Fædrene, falder os saa naturligt at eftertrage, ligesaa vel har afgjørende Indflydelse paa vor poetiske,

som paa vor borgerlige og videnskabelige Virksomhed, ja, har det nødvendig endog i langt høiere Grad, fordi vor |A:28|poetiske Virksomhed er den mest uvilkaarlige, hvori vi godt kan opdage Feilen, uden derfor, med den bedste Villie, at kunne rette den. Heraf kommer det nemlig aabenbar, at hvad der fordem var en smal Sag for den mindste livlige Rim-Smed, nemlig at gjøre en god *Folke-Sang*, det er nu et Mester-Stykke, selv de høiest begavede Skjalde kun ved et besynderligt Lykke-Træf kan slumpe til at udføre, medens de ellers udtrykke og udtale sig i en Konst-Poesie, der kun er Læsere af en vis Dannelselse tilgjængelig, og bliver egenlig kun levende og lystelig for en lille Kreds af aandelig Nærpaarørende. Dette gjælder fornemmelig om *Sangen*, gjælder selv om Drikke-Visen, og da tusind Gange mere om den aandelige Sang, der skal udtrykke det Guddommeligt-Høie og det Menneskelig-Dybe, hvad jo netop Kirke-Psalmerne, først og fremmest maa og skal. Her er det os næsten umueligt andet, end at blive hvad man i Konst-Sproget kalder subjektive, saa Udtrykket bestemmes af det Indtryk Gjenstanden gjør paa vor konstige Natur, der er et Resultat af Anlæg og Udvikling, som vi har tilfælles med de Færreste; anvende vi nu den simple Sandhed paa Kirke-Psalmerne, at jo mere det Individuelle træder frem, desmere træder det Universelle tilbage, og des daarligere bliver altsaa Psalmen, som *saadan*, hvor mesterligt et Kvad for en snever Kreds den end maatte være; da takke sikkerlig alle christne Kirke-Gjængere Gud for det Gamle, og oversee gjerne ved Læsningen, hvad der vel støder Øiet, men taber sig i Klangens som fylder Øret, og forstyrrer aldrig nogen troende Menighed enten i sit Kyrie-Eleison eller i sit Halleluja!

Betragte vi fra dette Stade nærværende Samling af *Kingos* Psalmer, da maae vi nødvendig finde Mange, som med liden eller ingen Forandring kan og bør synges i den Christne Kirke, saa længe den gjæstes af danske Folk, |A:29|og for at Christne des lettere kan overbevise sig selv derom, vil jeg henvise til No. 8. 12—15. 18. 20—22. 26—30. 35. 37. 38. 40. 42—51. 54—56. 58. 62—65. 67. 71—75. 78—80. 86—88. 91—93. 95. 97. 106. 107. 113. 117. 119—22. 127. 133. 141—45. 148. 152. 153. 155. 171—73. 206. 207. Disse i det Mindste tør jeg ikke blot tage paa min præstelige, men ogsaa paa min poetiske Samvittighed, og, gjør jeg det med Rette, da seer man, det vilde være en smal Sag blot af vore egne gamle Psalmer at gjøre et Udvalg, hvormed Menigheden, baade uskjemmet og i Grunden utrængt, kunde, om det var nødvendigt, behjælpe sig i Aarhundreder; thi med et Par hundrede gode Psalmer havde Kirken det *Nødvendige*, og var unægtelig langt rigere end nu med *Femhundrede*, hvoraf neppe To og Halvtreds kan faae temmelig godt til *Hoved-Character!*

Men skulde vel Christi Kirke, dette store Fattig-Huus, der er berømt for at gjøre alle sine Beboere rige, skulde den vel være saa

knap imod os, at vi skulde nøies med hvad der voxde paa vor egen lille Mark! Nei visselig, blive vi fattige paa Psalmer, da er Skylden vor egen, thi rigt er Kirkens Forraad, og Adgangen er fri i det underlige Sam-Lag, hvis gode Lov er Herrens Ord, som siger: den Ene saaer, den Anden høster, og de glæde sig tilhobe! Klage vi derfor over Mangel paa gode Psalmer, og indbilde os, dertil er ingen Udvei, med mindre vi selv kan gjøre dem i Skokke-Tal, da er det kun fordi Kirken har født Børn og opfostret dem, men maa paa sine gamle Dage have den Sorg at see, de kjende hverken deres Eiermand, ei heller deres *Herres Krybbe*; thi har vi denne Kundskab, da er det nuomstunder omtrent ligesaa let at fordanske en tydsk eller latinsk Psalme godt, som at forbedre en gammel Dansk, og hvad Nød har vi da?

IA:30 Slutningen bliver da, at hvad vi *især* behøve for at faae en god Kirke-Psalmebog, er ingenlunde nye Psalmer, men først Forstand paa de Gamles Værd, og dernæst den Selv-Erkjendelse, at hvad vi kan gjøre af det Slags Sange, der altid skal herske i Kirken, forholder sig til det *gode* Gamle, omtrent som reent Vand til sød Viin! Først, naar det er i sin Orden, saa vi takke Gud og Fædrene for Arve-Godset, først da er vi skikkede til, om det behøves, at *klare* den gamle Viin, og at øse af Steen-Karreene, med Tillid til *Ham*, der, naar Hans Time kommer, baade kan og vil sørge for Gjæsterne ved sit Bord, saa der ikke blot bliver Vin af Vand, men saa *velsmagende*, at Kjøge-Mesterne, som altid gaae efter *Smagen*, vil finde, den bedste Vin var gjemt tilsidst.

Jeg er nemlig ingenlunde blind hverken for hvad de gamle Psalme-Bøger fattes, eller for hvad mange af de gode gamle Psalmer *feile*, men jeg er sikker paa, at vi maae lade vore tomme Indbildninger om aandelig Rigdom fare, hvis vi med vor Skjærv skal kunne bidrage til Tempel-Bygningen, og at vi først maa see at faae Bjelken ud af vort eget *Øie*, før vi due til at drage Skjæven ud af Fædrenes!

Det er saaledes nemt seet, og let sagt, at der er noget *Smagløst* og stundum noget Ildesmagende i de fleste ellers gode Psalmer fra det *Lutherske* Tidsrum, men Erfaring lærer, det holder hardt, inden vi komme saavidt, at vi ei grovelig forvexle den gode Kirke-Smag med det attende Aarhundredes Vand-Smag, end sige da med Skole-Smagen i versifikalske Lækker-Munde, og den Daarlighed maa vi dog nødvendig aflægge, før vi enten kan rette en gammel Psalme, uden at fordærve den, eller finde os i at *oversee* i en smuk Psalme, hvad i sig selv ikke er smukt, **IA:31** men hænger dog saa nøie sammen med den, at den ei kan miste det, uden at lemlæstes!

Det er ligeledes iøinefaldende, at vore gamle Psalme-Bøger næsten ganske fattes *klare* Psalmer til at udtrykke de *klare* Sandheder om Menneskenes *naturlige* Forhold til Gud, hinanden og de timelige Kaar, og det er virkelig en Mangel, som man til Huus-

Behov har faaet afhjulpet ved den ny Psalme-Bog, og desaarsag lukket Øiet for alle dens Brøst; men før vi kan skjønne paa en god Psalme-Bog, maa vi ikke blot komme dertil, at vi kan skjelne mellem klare Time-Glas og dagligt Vande, levende Blomster og eftergjorte, men ogsaa dertil, at vi indsee, hvorlunde baade klare Vinduer og smukke Haver er alt for relative Begreber, til at lade sig anvende *eens* paa Herre-Gaarde og Huusmands-Hytter, hvis Indbyggere dog har lige Kald og lige Ret til i Herrens Huus at sjunge ham Lov af Hjertens Grund, saa det gjælder ogsaa her, hvad Apostelen siger, at om vi end takke smukt, er Smukheden dog ilde stædt i Kirken, naar den Enfoldige ikke forstaaer vort Tungemaal, eller kan sige Amen til vor Taksigelse!

Uagtet nu forskjellige Psalme-Bøger tildeels kunde dække det Misforhold, i Smag og Behag, mellem os og Almuen, der i Kirken, saavelsom i Staten og Skolen, er vor Tids store Ulykke, saa burde vi dog visselig i Kirken heller see til at udjævne end forhøie Brinken, og heller dele de lave Stole-Stader med dem, end bygge os Skade-Reder under Loftet, og undskylde os med, at vi gjerne vilde drage de kjære Bønder op til os, naar vi bare, hvad vi veed vi ikke kan, kunde naae og bære og rumme dem! Dog, selv det maae vi lære, at denne tilsyneladende Opoffrelse i Grunden slet ingen er, da det, der i Kirke-Sangen opbygger og rører os, langt mindre er Psalmen i sig selv betragtet, end Menighedens inderlige Deeltagelse i Den, **A:32** hvad vi kun har glemt i Stæderne under Comedie-Skikken, at kige i Texten og høre paa Musiken.

Hvad jeg derfor skulde kalde en god dansk *Kirke-Psalmebog*, maatte være En, hvori *Kingos Aand herskede*, den gamle, enfoldige Hjertelighed levede, og vores Besindighed langt mere skinnede igjennem Valget og Anordningen, end bares til Skue; thi Kirken er ingen Skueplads, og skal ingen være, og skjøndt Vores, Gud skee Lov, godt kan taale Lyset, skal den dog kunne være ligesaa lystelig for de Blinde, som for de Seende, naar de kun have Øren til at høre med, og Hjerte til at elske Ham igjen, som har elsket os først, og sammenføier Alt hvad der hengiver sig til Ham i Kjærlighed! Al kirkelig Skrin-Læggelse af Dødt, er Papisteri, men levende Erkendelse af det Forriges Ypperlighed er ligesaavel Fordeel som Pligt, og naar Ypperligheden, som den i Ordet poetisk udtrykte, er *udødelig* med Tunge-Maalet, da er det vel baade en Klogskabs- og en Kjærligheds-Gjerning, saavidt mueligt, at befrie den fra vedhængende Særheder, som ere døde for os, men dog er det vor første Pligt at holde fast paa den, og ei bortkaste Ædelstenen fordi den har en Plet, der ei lader sig afslibe, uden at fordærve den. Kingo har sin Styrke i en levende Opfattelse og høitidelig Fremstilling af Bibel-Historien, og, med eet Ord, i det *simpelt Høitidelige*, som bør være det *Herskende* i Bede-Huset for alle Folk, og som dog i vore Dage falder selv de største Skjalde vanskeligst at ramme; thi vel er

det kun af private Grunde, at den i Kjøbstæd-Psalmebogen eftertragtede Høitidelighed blev ligesaa uægte, som Halvfemtsernes Simpelt, men at Digte-Konsten, selv hos dens ypperste Dyrkere, i det Mindste ikke endnu ret godt kan forene de lidt uhandelige Elementer, der hos *Kingo* af sig selv sammensmeltede, synes mig klart, og selv om jeg deri tog fejl, saa *over* **A:33** *gaaer* Konsten dog sikkert aldrig Naturen, hvoraf følger, at *Kingo*, som den Danske Kirkes *Asaph*, fremdeles maa *intonere*, og anføre *Sjunge-Choret*, naar der ei skal synges daarligere i det nittende end i det attende Aarhundrede, hvad jo dog baade var Synd og Skam for os selv.

At dette nu ligesaalidt hos *Kingo*, som hos *Andre*, udelukker enten *Valg*, eller, hvor det er godt og gjørligt, Forkortning og Forbedring, det vilde jeg ikke her gjentage, hvis det ikke var for den Anmærknings Skyld, at nærværende Samling allerede blot fra denne Syns-Punkt var Taks værd; thi deels letter den mærkelig Oversynet af *Kingos* hidtil adspredte Sange, og deels har *Kingo* sjunget saa længe og saa liflig for den Danske Menighed, at baade har han ærlig fortjent en Plads i vort Bibliothek, og tillige skylde vi hans Minde, ei at forandre en Stavelse hos ham, før Alle kan see, *hvad det er*, vi forandre, saa Skammen, om vi skamfere hans Værk, kan blive vor egen.

For Øieblikket har Samlingen imidlertid langt høiere Værd, og netop det, Udgiveren tillægger den, som en Opmuntring til Huus-Andagt hos den christeligsindede Deel af Bog-Læserne; thi vel er hverken den gamle Psalmebog eller *Sjunge-Choret* Sjeldenheder, men de findes dog sjelden i *Bog-Hylder*, og Mange har sikkert en Slags Sky for saadanne halv-casserede Bøger, som i de sidste Oplag desuden er næsten ulæselige. For Disse, naar de have nogen christen Tro, vil Samlingen sikkert være som en Engel fra Himmelen, thi saaledes er en aandrige Psalme altid for Christne, og sandelig, her findes mange. Vist nok kan jeg tænke mig en langt bedre Samling af christelige Sange for en dannet Læser i vore Dage, men af samme Størrelse ingen bedre, baade til eget Brug og til *Huus-Andagt*, **A:34** Ordets gammel-danske Bemærkelse, som nu vel hardtad er glemt, men trængde dog aldrig stærkere til ret levende at mindes, end netop nu; thi jo mindre opbyggelig den offentlige Guds-Tjeneste almindelig er, desmere trænge vi unægtelig til at bygge paa Huus-Capellet, som Fædrene gav os et følgeværdigt Exempel! Sigtens er der noget mere klosterligt end kirkeligt ved Huus-Andagten, som, naar den staaer ene, eller, saa at sige, fordunkler Kirke-Samfundet, lettelig indskrænker Syns-Kredsen, og lunkner Deeltagelsen i det Heles Sag, men i *Stats-Kirkerne* maa dog Huus-Capellet nødvendig blive de Christnes Allerhelligste, og i Dage som de Nærværende, maa det næsten aldeles træde i Kirkens Sted; thi nu maa hver christelig Huus-Fader stræbe, saavidt mueligt, at være Præst for sig og Sine, og takke Gud for den *Lutherske*

Oplysning, at Kirken er, hvor Aanden bekjender den i Kjødet komne Jesus Christus, og at, i Nøds-Fald, er vi alle Præster, ligesaavel som David i Nøds-Fald aad af Skue-Brødene, med Sine, skjøndt de for Præster kun var dagligt Brød!

Hvad Huus-Capellet var for vore Fædre, kan man vel neppe gjøre sig en ret levende Forestilling om, uden selv at have været i det, men var det mueligt, da maatte det være ved at eftersjunge Kingos Morgen- og Aften-Psalmer, som ret egenlig er udsprungne deraf, og annammedes derfor deri, med saa inderlig Glæde, som *Sjunge-Chorets* mange Oplag bevidne. Selv er jeg paa Jyllands Hede kun opvoxet mellem Capellets nu vel sammenstyrtede Ruiner, men desuagtet gjennemklang dog de gamle Psalmer og Kingos Aften-Suk saaledes mit Bryst, at skjøndt jeg siden, over i ti Aar, aldrig tænkte derpaa, kan jeg dog endnu paa en Maade høre dem i stille Timer |A:35| hviske til Hjertet, som Engle hilse fra Barne-Dage, og hviske aldrig forgjæves: Nu velan! vær frisk tilmode!

Hermed være det paa ingen Maade nægtet, at ogsaa disse Sange stundum falde lidt vel lange, og at det spøger lidt i de Værelser, der staae tomme; men jeg er dog vis paa, at selv en poetisk Hedning, naar den Christne Tro lod sig saa let overfare som en gammel Mythologi, vilde høilig beundre det Forbund mellem Høihed og Simpelt, Glands og Inderlighed, som, meer og mindre, men immer kjendelig, udmærker disse vist mageløse Variationer af det mest dagligdags Thema! Jeg skjønner i det Mindste ikke rettere, end at disse fjorten Hverdags-Malerier, hvor Himlen og Jorden, Kirken og Konge-Borgen, med Samt det lille venlige Skov-Hus, speile sig i Ind-Søen, uden anden Forskjel, end den mattere eller stærkere Belysning af Morgen og Aften-Røden, jeg skjønner ikke rettere, end at de maatte være Nok til at gjøre en Skjald udødelig, hos et langt mindre nøisomt og taknemmeligt Folk end det Danske. Enkelt vil jeg kun nævne det Christne Bjarkemaal:

Nu rinder Solen op
Af Oster-Lide,
Forgylder Klippens Top,
Og Bjergets Side;

ved Siden ad den klukkende Aften-Sang, hvor Hjertet nynner:

Jeg kan mig nu fuldvel erindre,
Hvordan Guds Forsyn med mig gik,
Udi de Aar, der jeg var mindre,
Og jeg forstod ei Verdens Skik.
Jeg var tilfreds med mine Kaar,
Og stoled paa mit Fader-Vor!

thi hvem der er uenig med mig om dette, maa være det om Alt, og hvem disse Toner tiltale, lader ikke Kingo sjunge for døve Øren!

|A:36| *Bord-Andagt* veed de fleste Læsere nuomstunder vel ikke engang, hvad egenlig vil sige, men kan Bogstaver lære dem det, maa det sikkert være saadanne, som de, der hos Kingo betegne de smaa

Børns Hjerte-Suk; og hvem der har mindste levende Forestilling om vort underlige Vandringskab heneden, vil kanske nok være uvis om, enten det *Kingoske* Maleri deraf, i *Reise-Andagten*, er mest i den flamske eller i den florentinske Smag, men vist ikke om, at det er længe siden, han læste saadan en Reise-Beskrivelse, der ikke blot er kort og god, men saa god, som de Sædvanlige er lange! Konstdommerne maae gjerne lee ad mig, jeg bekjender dog, at jeg har spurgt, om det ikke var gamle *Villiam* selv, der havde ladet sig døbe, og sang til Farvel:

Naar da min Sjæles Reise-Vogn,
Mit Legem, aflægs bliver,
Og i de Dødes Orme-Sogn
Man mig et Been-Huus giver,
Lad da min Sjæl, O Jesu! fort
Opvandre til dit Sæde,
Indtil min Krop fra Dødens Port
Skal reise op til Glæde!

Om Poenitents-Psalmerne er jeg ganske af *Fengers* Mening, at de burde trykkes med, siden *Kingo* har skrevet dem, men at jeg vilde ønske, han havde ladet det være, og ved denne Leilighed maa jeg anmærke, at min næsten uindskrænkede Enighed med min Ven om Samlingens Indretning, er den eneste Grund, hvi jeg slet ikke har rost ham, for al den kjærlige Flid, hvormed han har skjænket os en Udgave af det *Kingoske* Psalterium, som Danmark kan være bekjendt, og som sikkert mangfoldige Christne, baade Store og Smaa, vil inderlig glæde sig over, og takke ham for, saavel som jeg!

N. F. S. Grundtvig.

1

Da den deilige lille Psalme: *Lov og Tak og evig Ære* staaer, skjøndt neppe rigtig, mellem de *Historiske*, maa jeg vel anmærke, at Halvfemtserne dog ogsaa have gjort sig den Umage at aflive den.